

Otázka: Naše státnost

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): Hawkin

citáty

1. „Státy existují na těch ideálech, z kterých vznikli.“ Masaryk
2. „Demokracie je buď pro všechny, nebo pro nikoho.“ Erazim Kohák
3. „Česká republika je svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě

k právům a svobodám člověka a občana.“ (Ústava ČR – hlava první; článek 1) – právní stát = stát založený na politickém systému, ve kterém je právnímu řádu podřízena i státní moc (včetně vlády)

vývoj státu a práva v českých zemích

1. Obyčejová forma práva – první forma práva postavená na zvycích a morálce

- právní partikularismus = „roztříštěné právo“ – v zemi není jednotné právo
- personalita práva = právo je fixováno na původ nositele práva – Římské právo – římané, Germáné – Leges Barbarorum (=barbarský zákoník) – 1.zákoník àSálský zákoník
- ordál = boží soud – když nebyl svědek, tak obviněný podstoupil ordál (ortel) ànapř. chůze po

rozžhaveném uhlí, vhození do vody v zavázaném pytli -> když přežil, tak byl nevinný

Břetislavova dekrete (1039) - Břetislav I.; vyhlášena v Chrudimi, 1. právní kodex; snaha o potlačení pohanských zvyků, které se mísily s křesťanskými

2. zvláštní právo pro jednotlivé společenské vrstvy (13. stol.)

a) zemské právo - zpracováno v zemských deskách (zapsána majetková držba půdy)

- zemské desky byly rozděleny na české a moravské (moravské zachovány původní; české jsou kopie)

- snaha panovníků sjednotit zemské právo (1. panovník - Karel IV. měl připraven právní kodex Majestát z Karolína, ale neprošel)

- snaha šlechty sjednotit zemské právo (Kniha Rožmberská, Knihy devatery - Viktor Kornel ze Všehrd, Kniha Tovačovská - Ctibor Tovačovský z Cimburka, Kniha Drnovská) à nepodařilo se jim to

Vladislavské zřízení zemské (1500) - 1. panovník Vladislav II. Jagelonský sjednotil zemské právo; došlo k omezení moci panovníka

Moravské zřízení zemské (1575)

b) zvláštní právo

1. městské - vychází ze dvou zdrojů:

magdeburské (Magdeburg - centrum otonského umění)

norimberské (lépe zpracováno)

Práva městská království českého (1571) - Pavel Kristián z Koldína (sopis měst. správ)

2. horní - Codex iuris metelici (1300-1305) - Václav II. à horní zákon + ražba mincí à groše

3. poddanské (emfyteutické, purkrechtní) - upraveny majetkoprávní vztahy (pronájem půdy)

lenní vztahy ve středověku: prekarium - držba půdy fixovaná na držitele; beneficium - držba církve; feudum - dědičná držba

- poddanské právo - katastr statků a usedlostí - je zpracováno v urbářích (soupis poddanské půdy)

- Berní rule (Soupis daňových povinností; Čechy; 1654); na Moravě: Lánové rejstříky

tereziánský katastr - reforma zpracovávající poddanskou držbu pro daňové účely (raabizace)

Josefínský katastr - je radikálnější než tereziánský katastr; zdanil i panskou půdu

3. centralizované právo; ústavní proces Rakousko-Uherska

Rakouský občanský zákoník (1811) - 1. občanský zákoník vytvořil Napoleon - Codex Civil - CC; CIC - Corpus iuris civilis - Justiniánův zákoník

kabinetní list (1848) - vydán během revolučního roku 1848, císař slibuje českému lidu nápravu

Stadionova oktrojovaná ústava (1849); Živnostenský řád (1859) - konec cechů

říjnový diplom (1860) - císař slibuje ústavu a federalizaci Rakouska

Schmerlingova únorová ústava (1861) - vytvořen parlamentní systém - Říšská rada: panská + posl. sněmovna; volební systém: omezen daňovým cenzem, obyvatelé rozděleni do kurií

prosincová dualistická ústava (1867) - Rak-Uh vyrovnání; federativní stát s konfederativními prvky

federace = dobrovolné rozdělení země, kdy kompetence vycházejí od vrchu

konfederace = jednotlivé země vždy jednají mezi sebou - kompetence od spodu

fundamentálky (1871) - pokus o česko-rak. vyrovnání - posílení pravomocí zemského sněmu

punktace (1890) - dohoda mezi staročechy a německými liberály o budoucnosti Zemí Koruny České

- úprava veřejné správy

moravský pakt (1905) - punktace na Moravě

- r.1907 - Všeobecné volební právo pro muže (pro ženy r. 1919)

4. Právo v ČSR, ČSSR, ČSFR, ČR

1918 - recepční právo - převzato od Rak-Uh (stát nemůže zrušit celé právo; hlavně občanský zákoník)

1920 - Ústava ČSR - parlamentární systém - Národní shromáždění: PS + senát; virilní hlasy (rektoři, církevní hodnostáři)

1945 - Košický vládní program - upravena Ústava z r. 1920 (během 2. SV)

1948 - Ústava ČSR - lidově-demokratický stát

1960 - Ústava ČSSR - ústava socialistického státu

- 1968 - federalizace - ústava pouze upravena novelizačním zákonem

- 1989 - zrušení vedoucí úlohy KSČ a ČSFR (novelizace)

1993 - Ústava ČR (schválena r. 1992; platí od 1. 1. 1993)

politický pluralismus

- označuje moderní přesvědčení, že svobodná společnost se může udržet jen tehdy, pokud v ní o výkon státní moci soutěží více rovnoprávných uchazečů (více politických stran)
- volná soutěž politických stran završena (fungující na základě Zákona o politických stranách a politických sdružení) volbami

volební systémy

- znaky voleb - **svobodné, všeobecné, rovné, přímé, tajné**
- zajišťují rovnost - každý občan může být vyhlášen do každé funkce a má rovnocenný hlas
- zaručují pluralitu - občan má možnost výběru mezi různými politickými stranami
- dočasnost - volení zástupců pro určité volební období
- kontrola - moc ve státě získává strana s nejvíce hlasy (koalice s většinou hlasů)
- v parlamentu tvoří protiváhu opozice
- většinový program - platí to, co rozhodne většina

systemy voleb

1. většinový systém

- volí se jednotliví kandidáti a vyhrává ten, kdo získá nadpoloviční většinu
- dvoukolově až prvního kola 2 kandidáti (pokud nezíská v prvním kole kandidát nad 50%) à pak se rozhodne

2. systém proporcionálního zastoupení

- volí se listiny politických stran à využití preferenčních hlasů (kroužkování na kandidátce)

- jednokolové volby

volby v ČR

Poslanecká sněmovna

- dle proporcionálního zastoupení; volí se 200 poslanců na 4 roky
- zvolen může být každý občan starší 21 let
- 14 krajů a 81 obvodů
- minimálně 5% hlasů, aby strana vstoupila do Poslanecké sněmovny - **uzavírací klauzule**

Senát

- dle většinového principu; 81 obvodů - za každý 1 senátor
- 6leté funkční období; 1 x 2 roky se obmění 1/3 senátu
- senátorem se může stát kdokoli starší 40 let
- kandidáty do senátu připravují registrované politické subjekty à strany + hnutí
- nezávislí kandidát se přihlašuje sám + petice aspoň 1000 hlasů z obvodu, kde kandiduje
- kandidát skládá kauci 20000,- Kč à při zisku alespoň 6% je mu vrácena

zastupitelstva krajů

- dle poměrného zastoupení na 4leté období
- počet zastupitelů je odvozen od počtu obyvatel v kraji

- 1 hlasovací lístek à na něm 4 preferenční hlasy
- postupují strany, nebo koalice aspoň s 5% platných hlasů
- kandidáti, kteří získají aspoň 1/10 hlasů jsou zvoleni přednostně do mandátu

zastupitelstva obcí

- počet členů do zastupitelstva určuje předešlé zastupitelstvo podle počtu obyvatel
- stejný systém jako v kraji
- !!! počet preferenčních hlasů tolik, kolik je voleno zastupitelů!!!

prezidentské

- dle většinového principu (2013 poprvé)
- kandidáta musí navrhnout 10 senátorů, 20 poslanců, nebo 50 000 (petice) občanů
- kandidát má na svoji kampaň maximálně 40 milionů + 10 milionů pro postupující do 2. kola volby

přímá a zastupitelská demokracie

přímá

referendum - hlasování voličů o závažných politických událostech - ano x ne

- občané starší 18ti let, trvalý pobyt na daném území, ke kterému se referendum stahuje
- platné: účast $\frac{1}{4}$ občanů v daném území; nadpoloviční většina rozhodně o výsledku

- jediné celostátní referendum se konalo 2003 o vstup ČR do EU ->77% voličů řeklo ano

plebiscit - celostátní význam

- hlasování občanů tohoto území o připojení, nebo odtržení od jiného státu

iniciativa - právo občanů navrhnout, nebo iniciovat nějaký návrhy k referendu

- podloženo petici s minimálním počtem 1000 podpisů

odvolání - občané mohou žádat odvolání svého zástupce

- podloženo peticí s důvody a podpisy

zastupitelská (nepřímá)

- občané se podílí na politických rozhodnutích zprostředkovaně, a to že svůj podíl moci přesunou dál na svého reprezentanta, zástupce - poslanci, senátoři, prezident, ...

ekonomický pluralismus

- stát podporuje všechny formy vlastnictví

1. soukromé

2. veřejné

- a) akciové
- b) družstevní
- c) státní
- d) komunální

joint ventures = domácí podnik spolu s další zahraniční firmou či organizací vytvoří novou společnost

- cílem je spojit přednosti či zkušenosti obou partnerů, např. zahraniční firma přinese kapitál / prověřenou značku a domácí firma znalost místního trhu

leasing = využívání hodnoty výrobku dříve, než ho celý zaplatíme (např. auta pro firmy, stroje, ..)

- nulový leasing - zaplatíme pouze hodnotu věci; bez úrokových procent

franchising = firma mající pobočky po celém světě

- každá pobočka má jiného vlastníka - získává značku, technologii, kulturu

- majitel firmy má z každé pobočky podíl ze zisku - př. Lidl, Mc Donalds

outsourcing = firma zadává práci do jiné země, která vyrábí levněji / firma využívá služeb jiné firmy na práce, na kterou se nespécializuje (úklid kanceláří, zahradní práce, atd..) - může se tak lépe věnovat své původní náplni práce

barter = směnný obchod (zboží/služby za zboží/služby)

právní stát

- právně-filozofický koncept, který označuje stát založený na politickém systému, ve kterém je právu (právnímu řádu) podřízena státní moc à stát jedná v souladu s vlastním právem

- předpokladem je právní jistota, jednoznačnost a vymahatelnost práva, suverenita lidu, odvolatelnost práva, zákaz retroaktivity práva, přístupnost vzdělání, pluralita vzdělávacích prostředků, přístupnost informací

- ústavní a zákonné normy jsou v souladu s mezinárodním právem

- princip:

- výkon státní moci je omezen zákonem, tj. orgány veřejné moci smějí činit jen to, co jim

zákon výslovně dovoluje

- občan smí činit vše, co zákon výslovně nezakazuje (nikdo nesmí být trestán a omezován, pokud neporušil zákon)

OSN (RB) - Organizace spojených národů

vznik: - předcházející organizace - **Společnost národů** - sídlo v Ženevě - neplnila svoji funkci

- v době 2. SV dohoda protihitlerovské strany o vytvoření nové organizace

- r. 1943 - Teherán à deklarace o vzniku OSN

- r. 1945 - vznik OSN v San Franciscu

- hlavní dokument: **Charta OSN** - ustavující dokument světové organizace, který ustanovuje práva a povinnost členských států a stanoví orgány a postupy fungování OSN (r. 1945 v San Franciscu, 50 zakládajících členů)

- 24.10. - den OSN

- 193 členů (červenec 2011 - Jižní Súdán)

- 3 sídla: New York, Vídeň (dostanou se sem i lidé napsaní na seznamu teroristů), Ženeva - symbol mezinárodní spolupráce

RADA BEZPEČNOSTI

- jediné mezinárodní sdružení, které může legálně vyhlásit válku (díky mezinárodnímu právu - pokud vyvolám válku, aniž by ji posvětila Rada Bezpečnosti, a není to válka obranná, jsem agresor a všechny náklady hradím - připočítávají se i lidské životy)

- vyhlášení války: 1. Rada Bezpečnosti se dohodla, že povede válku a vytvoří vojsko

2. pověření organizace, která může vyhlásit válku

- tvořena: 5 stálých členů-USA, Francie, Rusko, Čína, Velká Británie (vítězové 2. SV) - mají právo veta

10 nestálých členů - původně volení dle bipolárního světa (nyní z Z, V, rozvoj. země); jednou za dva roky se obměňuje 1/3 členů; právo kolektivního veta (pokud minimálně 8 členů použije právo veta - není nic přijato)

VALNÉ SHROMÁŽDĚNÍ - sdružuje všechny členské státy, schvaluje nové členy na doporučení RB

HOSPODÁŘSKÁ A SOCIÁLNÍ RADA - vznik IMF a GATT (Světová obchodní organizace)

PORUČENSKÁ RADA - zodpovídala za dekolonizaci planety - dnes má pozastavenou činnost à splnila svůj účel

MEZINÁRODNÍ SOUDNÍ DVŮR (ICJ) - fungoval již před vznikem OSN - sídlo: Haag

- řeší spory mezi státy a podává posudky o právních otázkách na žádost oprávněných subjektů

- **Haagská konvence** - mezinár. právo, které spravuje vedení války (osvobození válečných zajatců)

válečný zajatec = 1. má vojenské distinkce (hodnosti), 2. je součástí vyšší jednotky 3. součástí vojenské akce (dlouhodobého plánu), 4. nosí otevřeně zbraň

- soud převzat do OSN -> arbitrážní soud (státy, které před tento soud s tím musí souhlasit)

MEZINÁRODNÍ TRESTNÍ SOUD (ICC) - soudí zločiny proti lidskosti, zločiny nelze promlčet, USA a ČÍNA na něj nepřistoupili, ale finančně ho podporují

MEZINÁRODNÍ SOUDNÍ DVŮR PRO BÝVALOU JUGOSLÁVII (ICTY) - OSN má právo založit soud v místě konfliktu (například i Rwanda)

SEKRETARIÁT OSN - generální tajemník - pan Ki-Mun, korejec

- každý světadíl má svého zástupce; mění se podle světadílů

org. spojené s OSN

UNESCO = Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu

- sídlo: Paříž

- r. 1972 - Úmluva o ochraně světového, kulturního a přírodního dědictví

- r. 2003 - Úmluva o ochraně nemotného kulturního dědictví (zpěvy, tance, svátky, rituály)

- v ČR je 12 kulturních památek: Žďár n. S. - Zelená hora, Třebíč - bazilika a židovské město, Telč - historické centrum, Litomyšl - zámek, Lednicko-valtický areál, Holešovice - vesnická

památková rezervace, Kutná Hora - chrám sv. Barbory, Praha - historické jádro, Brno - vila Tugendhad, Kroměříž - zámek se zahradami, Olomouc - sloup Nejsvětější trojice, Český Krumlov - Historické centrum

UNICEF = dětský fond OSN

WHO = světová zdravotnická organizace

ILO = mezinárodní organizace práce

FAO = organizace OSN pro výživu a zemědělství

UNIDO = organizace OSN pro průmyslový rozvoj

UNCTAD = organizace OSN o obchodu a rozvoji

ICC = mezinárodní trestní soud

- založen radou bezpečnosti, nebyl uznán USA

- zabývá se nepromlčitelnými zločiny; zločin proti míru, lidskosti a zločiny genocidy

- obsahuje kodexy jednotlivých zemí - upravují právo ve státu

- princip komplementarity - pokud stát není schopen (ochoten) zločiny stíhat, udělá to za něj
ICC

- stíhání může zastavit RB, stát, prokurátor

- tribunály v Haagu:

- mezinárodní soudní dvůr (ICJ)
- mezinárodní trestní soud (ICC)

- mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii (ICTY)
- mezinárodní trestní tribunál pro zločiny ve Rwandě (ICTR)

- **presumpce nevinny** - k obžalovanému přistupujeme jako k nevinnému, dokud se mu vina neprokáže

- **Brain - Kelloggův pakt** - zákaz retroaktivity práva - římský princip; nejde zpětně vytvářet zákony a použít je na staré zločiny; neplatí pro nepromlčitelné zákony

IMF (WB) - Mezinárodní měnový fond + Světová banka

- sídlo: New York; nejvyšší finanční instituce této planety; snaha o stabilizaci ekonomiky ve světě

- r. 1947 - Bretton-woodský systém à v duchu Keynesiánství à snaha ovlivňovat ekonomiku států

- podm. člen.: 1. členem může být každý stát, který přijme smlouvu a její parlament ji ratifikuje

2. členský stát musí poskytovat veškerou databázi o financích

3. rozhodnutí organizace je závazné

4. u WB vytvoří členský stát vklad (může později získávat výhody na úvěrech)

SDR = jednotka speciálního čerpání; měna světové banky - určena pouze pro účtování

IBRD = organizace pro rozvoj a obnovu

IDA = mezinárodní sdružení pro rozvoj (půjčky na 20 - 50 let bez úroků) à podpora rozvojových zemí

- **rating** - hodnocení země, jak je schopná splácet dluhy a vytvořit prostředí pro podnikatele

- hodnocení ekonomického prostředí země

WTO - Světová obchodní organizace

- vznik v roce 1955 jako nástupce Všeobecné dohody o clech a obchodu (GATT)
- 1955 - **Uruguayské kolo** - založena WTO
- snaha uspořádat spravedlivě světový obchod, zrušit cla, státy si nemají konkurovat skrze dumping
- zakládá pravidla mezinárodního obchodu skrze konsenzus členských států
- součástí je soud WTO (s předvoláním k soudu může souhlasit pouze jedna strana (na rozdíl od ICJ))
- řeší mezinárodní obchodní spory mezi členskými státy
- sídlo: Ženeva (Švýcarsko)
- 157 členů
- generální ředitel - Pascal Lamy

OECD - Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

- sídlo: Paříž, 34 nejrozvinutějších států na světě, které přijali principy demokracie a tržní ekonomiky
- tvoří: 19% lidstva, 71% světového obchodu, 58% zahraničních služeb, 91% internetových služeb
- projekt PISA - zabývá se vzdělaností států OECD (ČR dobrá v M a přírod. vědách; špatná v práci s fakty)

EU - Evropská unie

sídla: Brusel, Štrasburk

- hymna: Óda na radost (slova: Friedrich Schiller; hudba: Ludwig van Beethoven)

- vlajka: 12 hvězd (12 apoštolů)

- logo: „Sapere aude!“ - „Měj odvahu!“

- vznik:

1951/1952 - **Pařížská smlouva** (6 západoevropských států) à vznik: **Evropské společenství uhlí a oceli** (Montánní unie, ESUO); uhlí a ocel jsou strategické suroviny; dohled nad dalším zbrojením Německa a prevenci hrůz 2. SV

1957 - **Římské smlouvy** à vznik **Evropského hospodářského společenství** (EHS) a **Evropského společenství pro atomovou energii** (Euratom); ESUO se osvědčilo -> nově vzniklé organizace fungují na stejném principu

1. červenec 1965-7 - **sloučení 3 společenství** à vznik **Evropských společenství** (ES); v době ropné krize dochází poprvé k rozšíření členské základny; společný trh

1985 - **1. Schengenská dohoda o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích**

1987 - **Jednotný evropský akt** (JEA) à odstranění překážek obchodu, aby mohl vzniknout společný trh Evropských společenství; posílit roli Evropského parlamentu; lepší usnášení schopnost Rady à přerozdělení hlasů; změna celního sazebníku

1990 (platnost 1995) - **2. Schengenská dohoda** (Schengenská prováděcí úmluva) à společně s první dohodou vytváří Schengenský prostor à volný pohyb zboží a osob (v zásadě bez omezení)

1992 (1. 11. 1993 - platnost) - **Smlouva o Evropské unii** (Maastrichtská smlouva) à vznik EU à má tři pilíře: **1. pilíř** = Stávající Evropská společenství (hospodářský pilíř)

2. pilíř = Společná zahraniční a bezpečnostní politika

3. pilíř = Spolupráce v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí (justice,..)

vznik jednotného trhu

1997 (1999) - **Amsterdamská smlouva** - začlenila Schengenskou smlouvu do právního systému EU; + změny ve stávajících smlouvám

2001 (2003) - **Smlouva z Nice** (Niceská smlouva) - smlouva pozměňující smlouvu u EU (Maastrichtskou smlouvu) a Římské smlouvy; Agenda zaniklého ESUO byla převedena na ES

2007 (2009) - **Lisabonská smlouva** à prohlubuje integraci; diskutabilní; místo Ústavy pro Evropu; pozměnila stávající smlouvy

- společný trh	jednotný trh
- vysoký stupeň ekonomické integrace společného trhu	- vyšší stádium
- členské státy odbouraly cla; užití společného celního sazebního vůči státům třetích zemí	- státy zavedly společné technické a jiné normy na výrobky a vnitřní
- zabezpečený volný pohyb zboží, služeb, práce a kapitálu	hranice mezi členskými státy neexistují
- Evropské společenství v 80. letech	- EU od 1. 1. 1993

- jednotná měna: **EURO** (navázalo na ECU -> Evropská měnová jednotka à sloužila k zúčtování mezinárodních operací v ES)

- **Hospodářská a měnová unie** - ekonomiky jsou zapojené do jednotného vnitřního trhu a

přenášejí část svých pravomocí na nadnárodní instituce (mohou rozhodovat například o obchodní politice, soc. sféře, nebo rozpočtových deficitech členských zemí)

- r. 1999 -> **Centrální evropská banka** (sídlo: **Frankfurt n. Mohanem**); jediná banka, která může vydávat euro; emisní banka - centrální banka - banka bank - cedulová banka
- r. 2002 -> bankovky a mince eura; euro je opřeno o marky (50%) a franc. frank (18 %)
- **Eurozóna** - členské státy užívají stejnou měnu jako zákonné platidlo (17 zemí EU)
- podmínky k přijetí EURA: **Maastrichtská kritéria**
- průměrná míra inflace země v období jednoho roku před prověřením o vstupu do závěrečného stádia nesmí převýšit 1,5 procentního bodu průměrnou míru inflace tří zemí s nejnižší mírou inflace
- dlouhodobá nominální úroková míra nesmí v roce před prověřením země o možnosti vstupu do závěrečného stádia převýšit o více než 2 procentní body průměrnou úrokovou míru tří zemí s nejnižší mírou inflace
- deficit veřejných financí nesmí převýšit 3% HDP a státní dluh nesmí převýšit 60% HDP v době, kdy bude EU prověřovat vstup do EMU
- měnový kurz členské země nesmí překročit rozpětí dané Evropským měnovým systémem (ERM II) a alespoň dva roky před prověřením možnosti vstupu do závěrečného stádia nesmí členská země devalvovat svou měnu oproti měnám ostatních členských zemí EU
- zákonodárství EU à **Acquis communautaire** [aki komyoter] à právní řád EU
- souhrn všech právních pravidel v jakékoliv formě a dokonce i právně nezávazné dokumenty, které se vztahují k činnosti EU
- zavedeno Maastrichtskou smlouvou
- členství:

Evropská rada - 1993 à **Kodaňská kritéria**

- politická kritéria: kandidátská země musí mít stabilní instituce zajišťující

demokracii, právní stát, dodržování lidských práv a menšin

- ekonomická kritéria: země musí mít fungující tržní ekonomiku schopnou se vypořádat s konkurenčními tlaky uvnitř Unie

- kritérium přijetí *acquis communautaire*: země musí být schopná přijmout závazky vyplývající z členství, včetně cílů politické, hospodářské a měnové unie

- pojmy:

aproximace = sjednocování

implementace = přímé přejímání textů

transpozice = uplatnění evropského práva v legislativě členského státu

- programy EU: **Phare** = podpora vzdělávání, dopravy, veřejných institucí, energetiky, zemědělství, sociální a hospodářské soudržnosti, harmonizace s evropským právem, atd...

Erasmus = studentský program pro vysoké školy

Sokrates = studentský program

- příjmy:

- cla na zemědělské produkty z nečlenských zemí EU

- cla na další zboží z nečlenských zemí

- stát odevzdává určité procentu z DPH (1-1,4%)

- při vyčerpání společné kasy - plán na zatížení států

- výdaje:
- dotace do zemědělství (až 48%)
- příspěvky EU do infrastruktury členských zemí, strukturální fondy (31%)
- programy (Phare, Sokrates, ...)

- **struktura EU:**

Evropská rada - nejvyšší orgán; schází se minimálně 2x za rok

- předsednická funkce rotuje mezi státy každého půl roku (ČR - ½ 2009)
- k rozhodnutí potřebuje absolutní souhlas všech států à **právo veta**
- fce: rozhodnutí o přijetí nového členu; udává politické směrnice; volí Evropský účetní dvůr

Evropská komise - vláda; každý stát má jednoho komisaře na 5 let

- fce: připravuje legislativu; podává návrhy zákonů

Rada EU - nejvyšší zákonodárný sbor; ministři se sházejí 1x týdně; předseda se střídá

- platí právo kvalifikované většiny -> výhody malých států (ČR - 12 hlasů)

Evropský parlament - má 785 poslanců volených na 5 let; jeho pravomoci se posilují

- fce: schvaluje rozpočet EU a návrhy zákonů podané od Rady EU; hlasuje o Evropské komisi;

spolupracuje v legislativě; přijímá nové členy EU; poslanci se volí do evropských politických stran

ELS - Evropská lidová strana (konzerv.); SES - Socialistická evropská strana; ELS - Evropská liberální strana, zelení, komunisté

Smírčí výbor - dojde-li k nesouladu mezi Radou EU a Evropským parlamentem, sjednává kompromis

Evropský soudní dvůr - sídlo: Lucemburk; 25 soudců a 8 generálních advokátů volených na 5 let

hlasování: kvalifikovaná většina

- odhadem (pokud jediný poslanec stornuje, hlasuje se dle jmen - dle kvalifikované většiny)

změny v EU od r. 2014

1. hlasování - do r. 2014 zůstává stejné hlasování dle smlouvy z Nice; návrh: místo kvalifikované většiny bude stačit 55% členských států, ve kterých žije více než 65% obyvatel EU
2. kompetence národních parlamentů - mohou zpochybnit kompetenci EU, pokud to bude zasahovat do parlamentu státu
3. „stálý prezident“ - měl by stát v čele Evropské rady místo rotujícího předsednictví
4. zeštíhlená Evropská rada pouze na 18 členů
5. komisař pro vnější otázky - zastupuje EU ve světě
6. Občanská práva - pro všechny kromě Velké Británie - odmítla sociální otázky (Charta

základních práv EU)

- **koncert velmocí** - střetávání zájmů jednotlivých evropských zemí; neváhali obětovat zájmy menších států; měnili koalice podle toho, jak jim to vyhovovalo (Vídeňský kongres - po napoleonských válkách)

- **změny v EU přicházející s Lisabonskou smlouvou od ledna 2010**

- funkce: předseda Evropské rady („prezident“ EU, zastupuje ji) - Herman von Rompuy

vysoký představitel pro zahraniční a bezpečnostní politiku EU („ministr zahraničních věcí“) - C. Ashtonová

-> postoj veřejnosti k těmto funkcím je skeptický; byly zvoleny nevýrazné osoby à pouze figurky

-> může být z důvodu získání větší moci v Evropě pro Německo a Francii

- posiluje se pravomoc Evropského parlamentu - spolurozhoduje a schvaluje legislativu

- možnost vystoupit z EU (trvá 2 roky)

- evropský soudní dvůr dostal možnost pro občany EU odvolání od národních parlamentů, protože součástí Lisab. smlouvy je Charta základních práv (Polsko, VB, ČR - uděleny výjimky)

- předsednické státy: Francie - ČR - Švédsko - Španělsko - Řecko

- Španělsko je předsedou Evropské rady i se zvolenou osobou à dualita

- Řecko již nebude předsedou Evropské rady

NATO - Severoatlantická aliance

- sídlo: Brusel (dřív Paříž, ale Francie odstoupila)

- vznik: podepsáním Washingtonské smlouvy r. 1949 - bezpečnostní organizace západních demokracií
- článek č. 5 - jestliže je jedna z členských zemí napadena, ostatní země jsou jí zavázány pomoci
- případná vojenská aktivita musí být schválena všemi zeměmi - právo veta
- smlouvy NATO s nečlenskými státy:
- **Partnerství pro mír** - r. 1994 - restrukturalizace ozbrojených sil
- zapojení do mírových organizací vedených NATO, i když státy nejsou členy
- **Středomořský dialog** - r. 1995, NATO + 7 států Středoz. moře (Alžírsko, Egypt, Izrael, Jordán,

Mauritánie, Maroko, Tunisko

- regionální bezpečnost a stabilita -> souvisí s mírem v Evropě
- **Ruská federace** - Rada NATO; dohoda r. 2002 v boji proti terorismu; řešení krizových situací; Rusko chtělo právo veta, ale nedostalo ho

OBSE - Organizace pro bezpečí a spolupráci v Evropě

- sídlo: Vídeň; vznik v r. 1995; po pádu bipolarity ztratila svůj původní význam
- původně: Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě - r. 1975 v Helsinkách podepsán Závěrečný akt
- 1. odzbrojení - náhled do zbrojního potenciálu členských zemí
- 2. mezinárodní obchod - na V se měla vyvážit výpočetní technika
- 3. humanitní otázky - spolupráce v oblasti vzdělávání, lékařství

- podmínkou bylo, že Německá Spolková republika bude uznaným státem
- nulita Mnichova - Mnichov byl neplatný od samého začátku
- uvolňování - končí 1. období studené války (politika „detente“ - uvolnění napětí; používán v mezinárodní politice)
- zakládající členové - USA, Kanada, evropské státy (kromě Albánie - vazba na Čínu - vojenské vzdělání, snaha o 3. SV)
- měla převzít vývoj v Evropě, ale selhala - Jugoslávie (nestabilizovala Balkán)
- **Konverze** - splynutí západu a východu

system státní správy a samosprávy

správa

- 1) vláda - je vrcholný orgán státní moci, oprávněný regulovat práva a povinnosti
  - složení: předseda, místopředseda, ministři (ministr bez portfeje - bez resortu; ministerstva)
- 2) krajský úřad - 14 krajů (13 + 1 (Praha))
  - hejtman - zastupuje kraj; je volen zastupitelstvem
  - zastupitelstvo - poč. zastup. je určen počtem obyv. v kraji; volení ve volbách; „zákonodárná moc“
  - rada - „výkonná moc“; členové: hejtman, náměstek hejtmana a radní; připravuje a projednává návrhy pro zastupitelstvo

samospráva - může zastupovat v určitých oblastech práva státu

obec - obecní zastupitelstvo (dáno počtem obyv; volí obecní radu)

obecní rada (5 - 13 členů podle počtu obyv.; volí starostu)

starosta - předsedá obecní radě; zastupuje veřejně obec

obecní úřad: tajemník (správně obecního úřadu) - je přijímán starostou do zaměstnan. poměru

Žďár nad Sázavou - 27 zastupitelů; 9 radních (7+2)